

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 22.

V Ljubljani, v petek 18. marca 1898.

Letnik III.

„Slovenski List“ izhaja v sredo in soboto. — **Naročnina** je za vse leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. Vsaka številka stane 5 novč. — **Dopisi** pošiljajo se uredništvu „Slov. Lista“ v Ljubljani. — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije in oznanila** se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“ v Ljubljani. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani, **Gradišče štev. 15.** Uradne ure od 10. do 12. dopoldne. — **Oznanila** se računajo po navadni ceni.

Uradništvo in naraščaj slovenske inteligencije.

I.

Večkrat smo čuli zadnji čas znano, a bridko istino, da je našim narodnim, vzlasti jezikovnim težnjam nasprotna neslovenska birokracija in da so najboljše namere osrednje vlade brezpomembne, ako stoji birokracija našim potrebam brez simpatije nasproti. Da pa ta birokracija, vzgojena v stari nemškoliberalni šoli, vzlasti Slovencem ni prijazna, skušamo dan na dan celo na Kranjskem, v obmejnih pokrajinah pa je nam ista naravnost sovražna. Vender o tem nočemo govoriti danes. Danes velja, da si to birokracijo bliže ogledamo in potem iz danih dejstev naredimo logične sklepe, kako v uradništvu na Slovenskem spraviti nam bolj prijaznega duha.

Začnimo pri politični upravi! Kakšni uradniki so na Slovenskem pri c. kr. političnih uradih? Na to je odgovor skoraj odveč, ker je obče znano, da je celo na Kranjskem, ki je povse slovenska kronovina, uradništvo c. kr. političnih oblastev v pretežni večini nemškega rodu in nemškega mišljenja. O drugih slovenskih pokrajinah pa še skoraj govora biti ne more, na prste bi lahko našteali vse uradnike Slovence pri politični upravi. Naša Slovenija je v tem oziru vredna vsporednica Bukovini. Kakor v Bukovino, tako pošilja tudi k nam prijazna vlada nemške plemiče v politično prakso, da se tukaj za silo navadijo slovenščine, včasih pa tudi precej surovo pozabavljajo zaradi zoprne „Sausprache“ (se je že pripetelo!). Potem romajo v ministerstvo in tam se vspnejo v par letih do c. kr. okrajnih glavarjev. In k vsemu temu moramo še molčati, da nam kak minister ne zabruši ironično, da bi rad nam pošiljal slovenskih političnih uradnikov, a da jih nima na razpolago, ker se od Slovencev redko kdo oglasi za politično službo.

No, Slovenci smo dobre pare. Zadovoljni smo z malim. Ker nimamo svojih ljudi, ki bi vstopali v politično službo, zadovoljni smo, ako politični uradnik očito ne širi germanizacije. Ponižno se mu odkrivamo, pozdravljamo ga nemški, in ako napravi kak kraj svoj vodovod ali ustanovi kako šolo, pri kateri stvari je bil kak politični uradnik vsled svojega službenega poklica udeležen, aló, ga že imenujemo častnim občanom in globoko se klanjamo njegovim zaslugam. Nekateri sicer trdijo, da je dolžnost političnega uradnika, delati za ljudski blagor, za to je baš tu. Večina pa zopet misli, da je že jako velika zasluga, ako nam kdo ni naravnost sovražen. Zato pa le z diplomami na dan! A vsa častna občanstva in vse diplome ne pomagajo toliko, da bi se politični uradniki privadili našemu jeziku, in celo predsednik slovenske vojvodine Kranjske govori v deželnem zboru malodane izključno nemški. Ker smo od pamtiveka vajeni hlapčevati, se nam zdi to naravno, ko je v resnici vender nenaravno. No, pa kaj mi Kranjci! Mi smo še srečni v nesreči. Na Koroškem, Primorskem in Štajarskem pa se celo najdejo politični uradniki, ki gredo pri volitvah in pri drugih prilikah našim nemškim in laškim zatracem na roke.

Jednako slabo, ako ne še slabejše, je zastopan naš živelj pri c. kr. finančnih in poštah ravnateljstvih v območju slovenskega jezika. Ako izvzamemo c. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani, ni nikjer skoraj nič naših ljudi pri teh uradih. Ali ni to sramotno za nas? Kako je bilo sploh mogoče, da je poštni nadkomisar Corà — zagrizen Italijan — z našimi poštarji in njihovimi uslužbenci tako oblastno postopal, dokler ni slednjič v svoji oblastni domišljavosti sam si izkopal jame in se čez noč znašel v Tirolah? — Našemu jeziku se delajo pri finančnih oblastvih in poštah upravljatstvu vse mogoče zapreke in, ako le možno, izognejo

se slovenskim tiskovinam, slovenskim pečatom itd. To vse pa je posledica, ker je ta višja birokracija tuja in sovražna našim opravičenim jezikovnim težnjam. Manipulacijski uradniki c. kr. poštne uprave so vsaj na Kranjskem v večini slovenskega pokoljenja, in ti radi prijazno vstrežajo zahtevam slovenskim, a žal, da to uradništvo nima nikake ingerence. Po drugih slovenskih pokrajinah pa niti manipulacijsko uradništvo ni našega rodu.

Nekoliko bolje je v justici. Tej službi se največ slovenskih juristov posvečuje, a tudi tu je nemškega in laškega življa še precej preveč. Kako je baš v tej zadevi žalostno v Korotanu. slišimo in beremo često v časnikih. Pri porotnih obravnava v Celovcu slovenske obtožence zaslišavajo s tolmači! Tudi na Primorskem ni mnogo bolje. In vender, ako je kje potrebno znanje narodovega jezika, potrebno je v justici, saj se menda tu išče in oznanja čista in nepokvarjena resnica in pravica. Kako naj pa najde sodnik resnico, ako ne ume jezika pravnice stranke in kako naj pozna sodnik našega naroda dušo, ako črti Slovence?!

Kako je nadalje žalostno in v narodnem oziru opasno, da na srednjih šolah, katere pohaja slovenska mladina, poučuje še toliko neslovenskih profesorjev slovenske dijake! Le mož iz naroda, mož slovenskega rodu, more našo mladino prav vzgojevati. Le on more umeti narodov značaj in ljubiti slovenske učence. Nemcu ali Italijanu, in naj si bode blag sam po sebi in v svoji stroki dober učitelj, njemu mora ostati slovensko pleme po svojem čuvstvanju in stremljenju tuje.

Povsod, kamor pogledamo v javni državni upravi slovenskih pokrajin, povsod dominuje tuji živelj. In vender naj so ti javni funkcionarji nekaki izvrševalni organi slovenskonarodnega organizma v državi. Ti c. kr. organi državne uprave morajo biti po zdravem človeškem razumu po-

Zapiski starega Ljubljancana.

Ko sem bil mlaj, zapisoval sem si dogodke, tičeče se Ljubljane in dežele Kranjske, v poseben dnevnik. Ker bi utegnile te beležke marsikoga zanimati, se mi zdi primerno, da jih zberem in vržem med svet. Za marsikatero drobtinico bi bilo prav škoda, ako bi se izgubila.

1861, koncem februarja, se je izdal za Kranjsko deželni red in volilni red za deželni zbor.

1861, 29. marca. Prišlo je cesarsko ročno pismo, s katerim so se ustanovila samostojna deželna oblastva na Kranjskem, ki so se podredila že poprej obstoječi deželni vladi. Kranjskim deželnim predsednikom je bil imenovan predsednik nadsodišča v Zagrebu ministerski svetnik dr. Karol Ulepič (Ullepitsch), ki je nastopil službo v Ljubljani dne 25. aprila 1861. Umril je Ulepič v Karlovih Varah na Češkem 52 let star dne 23. julija 1862.

1861, 20. aprila, je bil izvoljen ljubljanskim županom Mihael Ambrož. Potrjen je bil od cesarja dne 16. maja 1861 in v mestni hiši slovesno vmeščen dne 28. maja 1861. Navzoči so bili: deželni predsednik, deželni glavar, člani mestnega in magistratnega sveta, mestni uradniki in mnogo občinstva. Ambrož je imel nagovor v nemškem in slovenskem jeziku. Dne

26. junija 1861 je bil postal podžupan Ambrož prvi magistratni svetnik z letno plačo 1200 gld. konv. den.

1861, 17. maja, je prišel v Ljubljano zjutraj ob 5. uri cesar Franc Jožef, potujoč v Trst.

1861, 20. junija, je začel na južni železnici voziti brzovlak.

1861, 17. julija, se je ustanovila v Ljubljani Juristična družba, ki je štela 68 članov, 51 v Ljubljani in 17 zunaj Ljubljane. Plačevali so članarine po 25 gld. na leto.

1861, 4. avgusta, je ljubljanski knezoškof posvetil novo župno cerkev na Selih pri Kamniku. Zidali so cerkev 2 $\frac{1}{2}$ leti.

1861, 30. avgusta, se je sklenilo, da se ustanovi v Ljubljani Čitalnica. Pristopilo je precej 317 članov. Dne 24. novembra 1861 se je slovesno otvorila. Imela je najete prostore v prvem nadstropju pri Slonu do konca oktobra 1862 in plačevala letne najemnine 1428 gld. Članarine so plačevali: družine po 12 gld., ljubljanski člani po 8 gld. in člani zunaj Ljubljane po 4 gld. Za ljubljansko Čitalnico so se ustanovile pozneje Čitalnice tudi po mestih na deželi, n. pr. 24. oktobra 1862 v Škofji Loki (47 članov), 29. januarja 1863 v Kranju (112 članov), 14. avgusta 1864 v Vipavi (42 članov). V desetih letih je bilo že 58 Čitalnic.

1861, 31. avgusta, je prevzel kranjski deželni odbor zemljiško-razbremenilni zaklad.

1861, 4. septembra, se je ustanovila spodnja gimnazija v Kranju.

1861, 1. oktobra, se je otvorila nova deška glavna šola pri Sv. Jakobu v Ljubljani. V ondotni cerkvi je bila ob 8. uri zjutraj slovesna sveta maša.

1861, v oktobru, je prevzel kranjski deželni odbor v svojo upravo deželni zaklad.

1861, 28. oktobra, se je ustanovilo v Ljubljani Zdravniško društvo.

1861, 19. novembra, se je uvedla v Ljubljani plinova razsvetljava.

1861, 16. decembra, se je ustanovilo v Ljubljani samostalno davčno ravnateljstvo za Kranjsko.

1861, v decembru, se je praznoval slovesni jubilej štiristoletnice ustanovitve ljubljanske škofije.

1862, 17. januarja, je deželni odbor prevzel dobrodelne zavode in dotične zaklade.

1862, v majniku, so poglobljali Gruberjev kanal v Ljubljani, da bi osušili barje. Podrli so v Kurji Vasi stari zidani most in napravili čez znžani kanal nov most. S tremi stroji je 70 delavcev zabijalo v zemljo pilote. Da se je moglo voziti na Dolenjsko, so napravili čez kanal najprej začasen leseni most.

speševatelji posvetnega gmotnega in socialnega napredka slovenskega naroda. A kako naj se zavzamejo z ljubeznijo za prosveto Slovenstva, ako so sinovi onih dveh nam sosednih narodov, ki nam odrekata celo pravico do narodnega obstanka? Kako naj profesorji nemškega ali laškega pokoljenja vcepljajo v mlada srca blaga čuvstva ljubezni do rodne zemlje in naroda, iz katerega se je rodila ta mladina, ko učitelja vsa odgoja in vse mišljenje veže na idejale naroda, kateri v svoji ekspanzivnosti pozna le nemški svet?

In slednjič kako naj bode pravnik Neslovenec slovenskemu ljudstvu svečenik čiste pravice, ako ne pozna dobro narodovega jezika, še manj pa pozna v narodu razviti pravni čut?!

To so tiste pereče rane, katere nam je vsekalo tisočletno naše robstvo neslovenskim idejalom. Neslovenska birokracija je nekaka železna srajca, ki ovira naš narodni razvoj in ako hočemo napredovati kot slovenska narodna individualnost, streti moramo prej ko prej to dušeco naš železno srajco s tem, da skrbimo za mnogobrojen naraščaj slovenske inteligencije, ki bode tuji živelj nadomestila v javnih službah po Slovenskem. O tem pa prihodnjič.

Otvoritev pouka na „Gospodinjski šoli“.

V torek dne 15. t. m. otvoril se je prvi dvomesečni večerni tečaj na društveni „Gospodinjski šoli“ v Ljubljani, nastanjeni na Sv. Jakoba trgu v hiši št. 3.

Otvoritvi prisostvoval je društveni odbor, učiteljsko osebje in prvih dvanajst učenk „Gospodinjske šole“. Društveni odbornik g. dr. Majaron otvoril je prvi tečaj s primernim govorom, rekši: Današnji dan, kakor se vidi skromen je, vendar velevažnega pomena za bodoči razvitek gospodinjstva, osobito v manj imovitih slojih.

Radi bi bili povabili k otvoritvi šole vse društvenike in pa predstavnike onih faktorjev, ki so se koj pokazali naklonjene tej stroki ljudske naobrazbe. Vender te misli z ozirom na skromne in omejene začasne šolske prostore nismo mogli izvršiti, ampak smo to odložili na čas, ko se šola, če mogoče razširjena, preseli v jeseni v druge prostore. Pred petimi meseci — dejal je govornik — dne 18. oktobra lanskega leta se je sestavil društveni odbor in danes že otvarjamo „Gospodinjsko šolo“. Da je šlo vse tako hitro, hvala gre veleslavnemu občinskemu svetu ljubljanskemu, ki je naše podjetje podprl z letnim prispevkom 500 gld. in nadalje visokemu deželnemu zboru, ki je za letos privolil 600 gld. za naprej pa po 300 gld. letne podpore. Nadalje pa ne smem prezreti, da so častite dame od-

bornice z neutrudljivim nabiranjem društvenikov in ustanovnikov izdatno pospešile ustanovo šole. Osobito hvalo in zahvalo pa moramo izrekati načelnici gospoj A. Lahovi in učiteljici voditeljici gospoj Moosovi, kateri sta zadnji mesec dan na dan pripravljali vse potrebno za šolske prostore. Plačilo vsem, ki so doprinašali žrtev, bodi si z delom bodi si z denarjem, bodi sladka zavest, da so ustvarili šolo, katera je s svojimi večernimi kurzi najprej namenjena oni ženski mladini, ki nima ne časa in ne denarja, da bi go spodnji potrebnih zmožnostij si poiskala kje drugje.

Konečno pozivjal je dr. Majaron navzoče učenke večerne šole, naj bodo marljive in poslušne ter dobro izrabijo kratko odmerjeni čas, da bodo potem kot samostojne gospodinjice na pravem mestu. Učenke naj si štejejo v čast, da so prve na tej šoli in naj s svojim lepim vedenjem in pridnostjo v šoli in zunaj šole povračujejo izkazano jim dobroto. Ključoč božjega blagoslova, kateri naj počiva na tem zavodu, otvoril je govornik pouk na „Gospodinjski šoli“.

Po tem nagovoru ogledale so si dame uredbo „Gospodinjske šole“, učenke pa so šle takoj na delo. — Učiteljsko osebje obstoji iz učiteljice voditeljice g. Moosove in pomočnice gđc. Ravniharjeve, ki bosta učili praktično kuhanje, šivanje, pranje in likanje. Nadalje je v prijazni naklonjenosti prevzela predavanje o gospodinjstvu mestna učiteljica gđc. Maroltova. Odbor se tudi trudi, da pridobi izkušenega zdravnika, ki bi nekaj ur na mesec predaval o zdravi uredbi stanovanj in prvi pomoči pri nezgodah, ki se utegnejo pripetiti v družinah. Konečno naj še omenimo, da je za večerno šolo zglasenih nad 70 deklet. Ta šola je namenjena zlasti za dekleta iz manj imovitih slojev, za premožnejše pa, ki hočejo podati svojim hčeram temeljito naobrazbo v gospodinjstvu in kuhi, otvorijo se dnevni tečaji v jeseni.

Politiški pregled.

V Budapešto so mislili iti danes avstrijski ministri grof Thun, dr. Kaizl in dr. Baernreither, da se dogovore z ogerskimi ministri glede nagodbe, a so odložili potovanje na jutri.

Izvrševalni odbor desnice je imel včeraj tri ure trajajočo sejo. Slovansko krščanskonarodno zvezo je zastopal poslanec Vuković. Predsednik Javorski je naznanil, da vlada sedaj še ne more povedati, če prevzame kak nemško-liberalni veleposestnik podpredsedništvo v zbornici, ker se bode klub veleposestnikov poprej posvetoval o tej zadevi z drugimi klubi leveice. Predsedništvo zbornice prevzame najbrž poslanec dr. Fuchs. Ako nemški veleposestniki ne bodo pustili nobenemu svojih članov prevzeti podpredsedništva, postane prvi podpredsednik Čeh dr.

Franc Jožef. poslovit se v Miramaru od brata nadvojvode Maksimilijana ki se je odpravil v Mehiko, da bi ondi prevzel cesarsko vladu. Mimo Ljubljane se je cesar vračal na Dunaj isti dan zvečer ob 5 $\frac{1}{2}$ uri.

1864, 18. aprila, se je ustanovil v Ljubljani zavod postreščkov.

1864, 25. aprila, je umrl v Ljubljani za mrtvoudom župan Mihael Ambrož. Porodil se je v Ljubljani dne 22. februarja 1808. Njegov pogreb je bil veličasten. Ambrož je bil naroden župan in je zelo veliko storil za napredek mesta.

1864, 30. maja, je začelo svoje delovanje deželno finančno oblastvo za Kranjsko.

1864, 8. junija, je bil izvoljen ljubljanskim županom dr. Etbin Henrik Costa s 16. glasovi od oddanih 28. glasov. Cesar ga je potrdil 30. junija 1864 in vmeščen je bil 16. julija 1864. V drugič je bil izvoljen v juniju 1867 in je županoval do 24. septembra 1868, ko je bil razpuščen občinski svet.

1864, 11. novembra, je dobil dr. Henrik Costa, ravnatelj ljubljanskega carinskega urada, ob svojem upokojuju Fran Josipov red. Umrl je za mrtvoudom dne 21. aprila 1870, star 72 let. Od l. 1819. si je z mnogimi spisi pridobival zaslug za domovinoznanstvo. (Dalje prihod.)

Žaček in drugi podpredsednik dr. Ferjančič. Danes je bila zelo važna seja parlamentarne komisije desnice. Razpravljalo se je o načrtu Thunove vlade in o razmerah desnice do vlade in njene politike ter o nagodbi z Oggersko, katero vlada predloži zbornici še prihodnji teden.

Krščanskosocialni poslanci so v včerajšnji seji, kateri je predsedoval dr. Lueger, sklenili, v izvrševalni odbor nemške opozicije poslati svojega zastopnika in krivični pogodbi z Oggersko ustavljati se z vsemi sredstvi.

V Budapešti so bili ob marčnem slavlju dne 15. t. m. večji nemiri. Šest socialistov je obsojenih in plačajo po 25 do 100 gld. globe. Zoper druge tri, ki so pobijali okna, se je uvedlo sodno postopanje. Zaradi neke zastave so se stepili socialisti in dijaki in več oseb je bilo ranjenih, nazadnje pa so bili socialisti premagani.

Ruski car je vsprejel izrednega kitajskega odposlanca v slovesni avdijenciji. Kitajci se nadejajo, da bode Rusija nekoliko prijenjala od svojih tirjatev.

Kako se pripravlja za vojsko Anglija. S prvim aprilom se pričinja v angleškem parlamentu novo finančno leto. Za prihodnje leto zahteva minister 22.000 vojakov in 6000 matrozov več kakor doslej, nadalje 11 novih vojnih ladij, in pri mornarici se zviša potrebščina za 1.444.000 funtov; to je okoli 17 milijonov goldinarjev. V delu pa ima Angleška že 12 velikih bojnih ladij, 32 križaric, 4 šalupe, 4 topovske čolne in 41 ladij za razdiranje torpedov.

Tudi Francoska se pripravlja za vojsko. V vseh francoskih arzenalih in pristaniščih se dela z neznansko hitrico. Vsi admirali so bili pozvani da nemudoma pridejo v Pariz. Nekateri menijo, da se bode razdelil Kitaj in da bodo pritem Francozi v zvezi z Rusi in Nemci.

Na Kreti postane guverner baje venderle princ Jurij. Nemško brodovje je zapustilo Kreta in v kratkem se povrnejo domov tudi avstrijske vojne ladije. Nemčija je izjavila, da se ne bode več brigala za razmere na Kreti, ker se iste lahko mirno razvijejo pod nadzorstvom Rusije, Francije in Anglije.

Domače novice.

Deželni predsednik baron Hein je bil dne 16. t. m. na Dunaju v avdijenciji pri ministerskem predsedniku grofu Thunu. Govori se, da se bode baron Hein premaknil iz Ljubljane, ker se je razbila „zveza z Nemci“. — Cesar je vsprejel v avdijenciji tudi namestnika kranjskega deželnega glavarja barona Lichtenberga.

Skof krški preč. gosp. dr. Mahnič je bil včeraj v Ljubljani. Dr. Mahnič ima neprestane borbe za ohranitev slovanske liturgije, laški irredentisti pa zato rujejo na vso moč proti njemu in so ga tožili pri cesarju in papežu.

Ali je topost ali zlobnost? V „Edinosti“ se je včeraj zopet oglasil neki doktor (?) iz Gradeca, ki išče pri našem listu, katerega je on prej napadel (!), toposti in zlobnosti zato, ker smo mu vrgli polenček nazaj. Člankar ne ve, kaj bi bilo zoper slovenski program! Naj povemo mi, kolikor premore naša topost. Če kdo potuho daje človeku ali listu, ki zagovarja pri nas zvezo s sovražnimi tujci, dela zoper slovenski program. Če kdo brez potrebe narodni stranki, ki se je po neznanskih težavah komaj združila v trenutku največje nevarnosti z drugo narodno slovensko stranko, v spomin kliče „razlike v nazorih“, dela zoper slovenski program. Če kdo tako piše, da je „Narod“, ki je danes najbolj kriv razpora na Kranjskem, z njim zadovoljen, dela zoper slovenski program. Če kdo hvali „načelno opravičenost“ tistih glasov, ki so bili v „Narodu“ zoper spravo, dela zoper slovenski program. Če to dela nevedé, je top, če pa vede, je zloben.

Tudi absolutna narodnost — fuč! Včerajšnji „Narod“ priporoča list „Mladost“, glasilo naših Zolistov, in piše: „Svobodoljubnega občinstva, katerega čustvo ni pokvarjeno z vsiljenimi dogmami nekake absolutne morale, religije in narodnosti, iščejo sedanji umetniki“. — Tako gre v „Narodni tiskarni“ na grmado fénis za

1862, 14. julija, je ljubljanska Strelska družba praznovala tristoletnico odkar se je ustanovila „Rohrschützengesellschaft“. Cesar jej je poklonil svoj kip. Slavnostnega streljanja dne 15. avgusta 1863 se je udeležil tudi pokrovitelj nadvojvoda Ernst.

1862, 23. julija, se je izdal zakon o požiganju barja.

1862, 10. oktobra, je bil imenovan deželnim predsednikom kranjskim Ivan baron pl. Schloisnig. Bil je od l. 1841. gubernijalni svetnik v Ljubljani, potem od l. 1847. gubernijalni svetnik v Lvovu in nato cesarjev namestnik na Koroškem in je ta naslov obdržal tudi v Ljubljani, kjer je nastopil predsedništvo 30. oktobra 1862. Upokojen je bil dne 8. novembra 1865.

1863. Ustanovilo se je v Ljubljani Stenografsko društvo, ki si je utemeljilo svojo knjižnico.

1863, 7. januarja, je dr. Lovro Toman sprožil v „Novicah“ misel, da naj se ustanovi „Slovenska Matica“ v Ljubljani. Dne 4. febr. 1864 je cesar potrdil Matici pravila, dne 11. prila 1864 se je konstituiral odbor. Prvo leto je imela „Sl. Matica“ 157 članov, drugo leto pa že 717 članov in 13.066 gld. premoženja.

1864, 9. aprila, zjutraj ob štirih se je peljal mimo Ljubljane v Trst s posebnim vlakom cesar

fenisom vzdiga se pa iz plamena le čut filistrske omejenosti.

Žid v cerkvi. Tržaški „Piccolo“ se zopet zaganja v škofa Šterka, ker je izvedel, da se je sklenilo v konzistoriju, naj se duhovne vaje v cerkvi sv. Jakoba vrše v slovenskem jeziku po Veliki noči, namesto četrto nedeljo v postu. „Piccolo“ pravi, da konzistorij ne more ničesar odločevati, ker ima samo posvetovalen glas (Žid ne ve, da je načelnik konzistorija škof) in vpraša, čemu bi bile duhovne vaje, ko je minula Velika noč. (Pri katoličanih traja čas za velikonočno spoved še nekoliko tednov po Veliki noči, pri Židih seveda ne!) Škofu priporoča židovski list „a rispettare la latinità della Chiesa“ in pravi, da bodo katoličani (!) vznemirjeni, ker škof s tem ukazom rani narodno vest in hoče sejati neredo celo v cerkvi. Slednjič kliče na pomoč mestni svet, ki naj varuje narodni značaj dežele ter pripravi škofa, da bo de miroval. — Tako daleč smo tedaj, da hočeta židovski mestni svet in židovski list vladati v cerkvi! Žid naj o katoliški cerkvi molči, govori pa v svoji sinagogi! — Liberalci in Židje so si res dali duška sinoči v občinskem svetu tržaškem. Svetn. Piccoli je svetoval škofu, da naj se poda na pot dobrega duhovnika, in je predlagal naj mestna komisija za uk škofov odgovor pretresa in stavi predlge mestnemu svetu, da se prepovedo slovenske propovedi pri sv. Jakobu (Sprejeto z burnim ploskanjem.) Svetn. Benussi je predlagal, da naj se božja služba v mestni kapeli pri sv. Justu začasno odpravi. Tako so škofu navili uro Židje! Da sta zastoj ugovarjala slovenska svetnika Kosce in Dolenc, je pri tržaških razmerah umevno.

G. Fran Dukić, načelnik okr. sodišča v Sežani, je imenovan svetnikom dež. sodišča v Trstu.

Popularno-znanstvena predavanja. Dijaško podporno društvo na c. kr. veliki realki v Ljubljani napravi s prijaznim sodelovanjem realčnih profesorjev štiri popularno-znanstvena predavanja. Predavali bodo: Dne 23. marca prof. Proft o električnem tresenju in o brzojavljanju brez žice; dne 26. marca prof. Belar o mikrokozmi v službi kemije; dne 30. marca prof. Proft o Röntgenovih X žarkih; dne 2. aprila prof. Laharner o Dantejevem potovanju po peklju. — Vsa štiri predavanja bodo v realčnem poslopju, vselej od 6. do 7. ure zvečer. Vstopnina k vsem štirim predavanjem znaša 1 gl. za vsako osebo. Preplačila se hvaležno vsprejemajo. Posebne vstopnice se ne bodo izdajale. Dijaško podporno društvo se obrača do slavnega občinstva ljubljanskega z uljudno prošnjo, da bi se z ozirom na dobrodelni namen udeležilo predavanj. Kdor se jih želi udeležiti, naj blagoizvoli podpisati svoje ime na polo, ki je iz prijaznosti razgrnjena v knjigarni gg. Ig. pl. Kleinmayrja in Fed. Bambergarja in v trgovinski prodajalnici gosp. Vaso Petričiča.

Dr. R. Juniewicz, Fr. Levec,
načelnik, tajnik.

„Ali je kje kak dobro izučen mesar, ki bi imel nekaj glavnice na razpolago? V Gorici ga potrebujemo!“ tako poprašuje zadnji „Primorec“. — V Ljubljani je narodnih, dobro izvežbanih in umnih mesarjev mnogo, skoraj preveč, da so včasih drug drugemu na poti. Prav bi bilo, ko bi društva, ki skrbijo za nove narodne trgovine in obrti po Slovenskem, objavljala svoje želje po vseh slovenskih listih, potem pa imela na večih krajih svoje poverjenike, ki bi prej društvu ocenili kompetente, da bi se ne vsiljevali kakšni šušmarji, kateri vse skaze. To bi bila podlaga jako koristni in neobhodno potrebni narodni organizaciji. Mi bi na korist dobri stvari naznanila o praznih mestih v trgovini in obrtu radi razglašali brezplačno.

Ljubljana v luči. Po Ljubljani so danes po dnevu za preskušnjo gorele vse električne svetilnice, ker prevzema mestna občina dogotovljeno elektrarno od tvrdke Siemens & Halske.

Podelitev plemstva. Listi prinašajo novico, da bode imenoval cesar o petdesetletnici svojega vladanja štiri avstrijske in štiri ogerske grofe za kneze, daljši vrsti baronov pozdigne v grofovski stan in podeli grofovstvo tudi sarajevskemu županu begu Kapetanoviču, mnogim vojaškim in

civilnim dostojanstvenikom in baje tudi dunajskemu in peštanskemu županu podeli baronstvo, v viteški stan pa povzdigne vse dež. maršale in dež. glavarje ter njih namestnike, ako niso že plemenitaši ali ako niso duhovniki, dalje vse župane dež. stolnih mest (izvzemši praškega župana dr. Podlipnega) in mnogo visokošolskih profesorjev in drž. uradnikov.

„Tagespost“ je včeraj prinesla „von einem Fachmanne“ jako strupen članek, ki je naperjen proti slovenskemu vseučilišču v Ljubljani. Najbrže se ne motimo, ako rečemo, da je ta „Fachmann“ kak bivši zaveznik narodnonapredne stranke v deželnem zboru.

Pri Matuljah bi se bila včeraj kmalu pripetila velika nesreča, da bi bil trčil tovorni vlak ob brzovlak, ker prvega vlaka strojevodja ni mogel ustaviti na postaji.

V Nabrežini se je ustanovila nova brzojavna postaja z omejeno dnevno službo, združena s tamošnjim poštnim uradom.

Nesreče. Ivan Peterka s Sela pri Moravčah je padel pijan z voza in si zlomil tilnik. Delavec Jakob Doljak je padel na postaji v Sežani v čistilni kanal za stroje in se poškodoval. Dne 8. marca se je ponesrečil pri Celju delavec Martin Peček iz Pečovnika. Potegnil ga je stroj v a se in ga strašno zmečkal.

Slovinci so zmagali pri občinskih volitvah v Bergenthalu pri Lembahu v vseh treh razredih. Nemški baroni so bili vodje čete, ki je šla proti Slovencem.

Spominjske svetinje za vojsake. Po odloku c. in kr. državnega vojnega ministerstva z dne 2. februarja 1898. je nimen Njegovega Velikanstva cesarja, povodom Njegovega 50 letnega vladarskega jubileja ustanoviti spominjske svetinje, katera se ima podeliti osebam vseh stanovskih slojev, dostojanstev (činovnih razredov), katere so služile aktivno v dobi od 2. decembra 1848. pa do vstetega dne 2. decembra 1898 v vojski, v vojni mornarici, v gardah, v deželni brambi in pri orožnikih. Določeni sta dve vrsti teh svetinj in sicer: a) iz bronca za službeni čas do 50 let; b) iz zlata z orlom nad svetinjo za službeni čas 50 in več let. Izmed oseb, ki so že izstopile iz vojaške službe, imajo pravico, da se jim podeli ta spominjska svetinja, nastopne: 1. Bivši častniki, vojaški duhovniki, vojaški uradniki in kadetje. 2. Vsi oni uslužbenci, katerim je bila že podeljena vojna svetinja, a ne pripadajo nikakemu činovnemu razredu, kakor tudi osobe iz moštva. 3. Vsi oni uslužbenci, ki niso uvrščeni v nikak činovni razred, kakor tudi prejšnjih dopolnitev vojske zadevajajočih zakonov pred 5. decembrom 1868 nastopile osmo ali b) na podlagi predpisov, veljavnih od 5. decembra 1868., v vojski tretje, v vojni mornarici četrto prezenčno službeno leto 4. Bivši jednoletni prostovoljci, ki niso postali rezervni častniki ali kadetje, ako so odslužili jedno, odnosno dve leti prezenčne službe. 5. Oni, ki so bili prestavljeni iz vojske v deželno brambo, ako so se nahajali že prej v tretjem letu prezenčne službe. 6. Oni, ki so bili neposredno potrjeni v deželno brambo, ako so izpolnili aktivno službo. Županstvu se torej daje ukaz, da pozove vse osebe v svojem delokrogu, ki so že oproščene vojaške dolžnosti in ki pripadajo jedni izmed prej navedenih vrst, ne glede na državljanstvo ali na domovinsko pristojnost, po večkratnih objavah tega odloka, naj naznanijo svoje upravičenje do podeljenja spominjske svetinje nadalje do dne 20. marca 1898. pri županstvu svojega bivališča. Pri razglaševanju je kot dokaz, da ima pravico do spominjske svetinje, treba predložiti vojaško odpustnico ali kak jednak vojaški certifikat. Na osebe, ki ne morejo predložiti takega dokumenta, ali ki se ne zglasijo v navedeni dobi (t. j. do 20. marca), se ni mogoče ozirati. Onim, ki so vsled sodnijske obsodbe izgubili pravico do častnih znakov, se tudi ne more podeliti spominjska svetinja. Napačne izjave se bodo kaznovale po obstoječih zakonih. Spominjsko svetinjo se more dobiti le pri onem županstvu, pri katerem se je izvršilo zglasenje. Oni, ki spadajo v reservo, v vojsko in v neaktivno deželno-brambovsko službovanje, dalje one osebe,

ki uživajo vojaško pokojnino, penzijo itd., zaznamujejo pristojne vojaške oblasti same, ter se jim torej ni treba zglasovati. Županstva se vabijo, da vpišejo vse one osebe, katere se oglašijo s svojo pravico do spominjske svetinje, v seznam po priloženem uzorcu, da izpolnijo natančno vse rubrike ter da predložijo ta seznam najdalje do 30. marca 1898. Dokazni dokumenti, kakor odpustnica itd., se imajo s seznamom zajedno podati glavarstvu. V boljše sporazumljenje se še dostavlja, da se vojakov, ki se nahajajo še v rezervi ali ki služijo v deželni brambi, ne sme vpisati v seznam.

Društva.

„Gospodarska zveza“ je imela včeraj v tukajšnjem „Katoliškem Domu“ svoj ustanovni zbor. Vdeležba je bila velika. Svoj pristop je že naznanilo 44 zadrug in posojilnic. Na ustanovnem zboru so bile zastopane vse. Štajarsko je zastopal notar g. Vršec, Goriško č. g. Dermastija. V odbor so izvoljeni: Načelnikom: dr. Ivan Šusteršič, odvetnik in državni poslanec v Ljubljani. Odborniki: Ažman Janez, deželni poslanec in župnik v Gorjah, Belec Anton, župan v Št. Vidu nad Ljubljano, dr. Brejc Janko, odvetniški kandidat v Ljubljani, Dermastija Ivan, kapelan v Solkanu, dr. Janežič Ivan, profesor bogoslovja v Ljubljani, Hauptman Peter, kapelan v Starem Trgu pri Ložu, Hladnik Ivan, vikar v Črnem Vrhu nad Idrijo, Jaklič Francišek učitelj v Dobropoljah, Kauschegg Karol posestnik in trgovec v Ljubljani, Knaus Francišek, kapelan v Št. Petru pri Gorici, Tomaž Rožnik, kapelan v Mengšu, Kolar Matija, župnik v Polju, dr. Krek Janez Ev., drž. poslanec in profesor bogoslovja, Kromar Ivan, župnik v Šturji, Laharnar Francišek, posestnik v Radečah, Lavrenčič Anton, kapelan v Cirknici, Lenger Francišek, posestnik v Žireh, Peharec Stanko, kapelan v Stari Loki, Penko Matija, župan v Št. Petru na Notranjskem, Pliberšek Ivan, načelnik delavskega konsumnega društva v Ljubljani, Povše Francišek, deželni odbornik, državni in deželni poslanec v Ljubljani, Rojec Ivan, kurat v Biljah, Rudolf Alojzij, kapelan v Trnovem, Schweitzer Viljem, odvetniški kandidat v Ljubljani, Sila Matija, dekan in župnik Tomaju, Ivan Stele, načelnik konsumnega društva v Kašlju, Stanovnik Ivan, posestnik v Horjulu, Šiška Josip, kn. šk. tajnik v Ljubljani, Šlibar Gregor, župnik v Rudniku, dr. Tuma Henrik, odvetniški kandidat v Gorici, Uršič Anton, posestnik v Št. Vidu pri Vipavi, Veršec Francišek, c. kr. notar v Sevnici, Žičkar Josip državni poslanec in župnik v Vitanju, Pregledovalca računov sta gospoda nadučitelj Jeglič in knezoškofijski tajnik Alfonz Levičnik. — Prisljučajnostih je č. g. dr. Krek predlagal kurze za pouk o zadružnem ustanovljanju in poslovanju. Taki kurzi naj bi se vršili v naših središčih, n. pr. v Ljubljani, Gorici itd. Trajali naj bi po tri dni. Predaval naj bi se zadružni zakon, pristojbinske določbe in potrebno iz trgovinskega zakona. To je zlasti važno za slovenski jug, da ne potonemo. Dalje je predlagal g. dr. Krek resolucijo, naj bi se izdajale potrebne knjžice in lastno glasilo, v katerem naj bi se med drugim priobčevali mesečni računi zvezinih zadrug. Končno je govornik za svojo osebo protestoval, da so se gospodarskemu razvoju stavili pogoji v spravnem dogovoru slovenskih političnih strank na Kranjskem. Resoluciji sta bili potem vsprejeti. Govorila sta še gg. Bohinjec in Zupan. G. Dermastija je opisoval važnost gospodarske organizacije vzlasti z ozirom na primorske Slovence. Omenjal je goljufije tujih vinskih trgovcev na škodo primorskim vinogradnikom. Gg. Pliberšek in Lavrenčič sta govorila o potrebi skupnih skladišč.

„Slovensko bralno društvo“ v Skofji Loki priredi jutri ob pol osmi uri zvečer v korist pevskega zboru veselico s petjem in igro. Vstopnina za ude 10., za neude 15 kr.

Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani so poslali od 25. februarja do 15. marca: V odlični slovenski družbi po gospej Lini dr. Guštinovi v Kočevju nabranih 10 gl. — Po g. J. Kovačiču, knjigovodju „Posojilnega društva“ pri

Sv. Trojici v Sl. G., iz nabiralnika 1 gld. 35 kr. — Po gdč. Franji Šmidovi iz društvenega nabiralnika na Gaštelju pri Kranju 5 gld. 50 kr. — Č. g. J. Dolžan, župnik na Trsteniku 2 gld. — Rajhenburški Harambaša nabral na godovanju pobratima Matije na Vidmu 2 gld. 82 kr. — Č. g. Iv. Trpin, beneficijant v Šmartinu pri Litiji, iz nabiralnika 1 gld. 50 kr. — Dražgoški Mohorjani 1 gld. 50 kr. — Iz nabiralnika Močilnikove gostilne na Raki po g. T. Varlu 2 gld. 44 kr. — Slavna posojilnica v Radovljici 20 gld. — Slavna posojilnica v Št. Jerneju 10 gld. — Ženska podružnica v Kobaridu po g. Karolini Gruntar 31 gld. 40 kr. — Po g. Iv. Novaku, trgovcu na Dolih pri Litiji, 12 gld. 50 kr. — Mohorjani v Ptuju 3 gld. po č. g. vikarju F. Šalamonu. — Ženska podružnica v Trstu dohodek od veselice 150 gld. in letnine 54 gld. — Č. g. Avg. Skočir, kurat v dež. bolnici v Gradcu za meseca marec in april 10 gld. — Zbrana družba pri gosp. postojinskem županu Vičiču pod naslovom: „Bog živi godovnika in njega čestito obitelj!“ 10 gld. — Profesor 20 kr. — Slavna posojilnica v Mariboru 100 gld. — Slavna posojilnica v Vitanju 100 gld. pokroviteljnine in 10 gld. za velikovsko šolo. — Bog živi vse blage dobrotnike!

Blagajništvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Književnost.

Cestno - policijski red za deželno stolno mesto Ljubljano, sprejet v seji občinskega sveta dne 10. septembra 1897; Zglaševalni red za deželno stolno mesto Ljubljano in Prevoznikiški red — ta trojni red je v posebnih brošurah izdal in založil mestni magistrat ljubljanski.

„Socijalni demokratje novi kmečki prijatelji.“ To knjižico, ki podučuje kmete o rogovljenju in škodljivih naukih socijalne demokracije, je izdala tiskarna sv. Cirila v Mariboru v drugem izdanju. Komad te koristne knjižice stane samo 3 kr., 100 komadov 2 gld. 50 kr. Knjiga se naroča v omenjeni tiskarni.

Razne stvari.

Palackemu se bode postavil letos spomenik, ko se bode praznovala stoletnica njegovega rojstva. Češki rodoljubi so izdali poseben oklic na narod.

Zola — psovka! V nekem francoskem mestu sta se te dni dva meščana prepirala. Ko sta se zmerjala, je jeden svojemu nasprotniku rekel: „Vi ste Zola!“ Zaradi te psovke je bil

mož razjarjen in ga je šel tožit. Sodišče še ni razsodilo.

Vaclav Kosmák, češki pisatelj romanov, je umrl na Moravskem dne 15. t. m.

Nova civilna pravda.

Postopanje pri sodiščih prve stopinje.

(Nadaljevanje.)

III. Mandatni postopek. Tirjatve za denar in druge nadomestilne stvari je mogoče iztirjati potom mandatnega postopka, ki obstoja v tem, da sodišče naloži tožencu plačilo v teku 14. dnij, ako iztirjatelj opira svojo tirjatev: a) na javno listino, ali b) na zasebno listino, na kateri je podpis izdatelja zakonito poverjen, ali c) na druge listine, na podlagi katerih se je vknjižila glede tirjatve stvarna pravica. Ako se nahajajo take listine že pri okrajnem sodišču, katero je za dotično pravdo poklicano, zadostuje, da se tožnik na ono listino sklicuje.

Proti mandatnemu povelju kot takemu zakon ne pripušča pritožbe, proti visokosti prirojenih stroškov je pa mogoče vložiti rekurz.

IV. Menične pravde so pripuščene v iztirjanje takih tirjatve, ki se opirajo na menjico, katera ima vse, kar treba za veljavo in proti koje pristnosti ni pomisleka. Ako predloži tožnik tako menjico v izvirniku s protestom in obračunom, more zahtevati, da izda sodišče plačilno povelje kakor v mandatnem postopku, sicer se pa vrši med strankama navadna razprava. Razloček obstoja le v tem, da traja izpolnilna doba samo tri dni, da je določen za pritožbo ali revizijo oziroma za rekurz rok osmih dnij, in da rokov ni mogoče podaljšati.

V. Postopek pri pravadah iz najemnih pogodb. Najemna pogodba je razvezana, ako se najemna stvar pogubi, ako po gojeni zakupni čas preteče, ako se najemna stvar proda, in ako se najemščina odpove.

Odpovedati je pa mogoče najemščino ustno ali pismeno, sodno in izvensodno.

Izvensodno ustno odpoved je le tedaj priporočati, ako je odpovednik prepričan, da se bo najemnik pravočasno izselil, ker na tako odpoved ni mogoče od sodišča zahtevati, da bi najemnika iz stanovanja iztiralo. Za slučaj pa, da se je bati nasprotstva od najemnika, naj se odpoveduje pismeno po sodišču.

Za sodno odpoved je pristojno okrajno sodišče, v kojega okolišu leži dotični zakupni predmet. Odpovedovati sme pa le lastnik najemnega predmeta, ali pa njegov po pooblastilu

izkazani pooblaščenec, in to najemniku samemu. Ta odpoved velja pa tudi za podnajemnika.

Da je pa odpoved za prihodnjo odpovedno dobo veljavna, je potrebno ne le da se odpoved pravočasno sodišču izroči, temveč, da se ista tudi pravočasno dostavi. Tako je opasno za dnji dan odpovedne dobe sodišču odpoved izročevati, ker je le slučajno mogoče odpoved še isti dan tudi dostaviti, in ako se to ne zgodi, ima nasprotnik pravico, odpovedi ugovarjati veljavo, sodišče izreče da je odpoved neveljavna in odpovednik ima le troške.

Vsaka sodna odpoved se mora v dveh spisih sodišču predložiti, in priložiti je tudi nadpis (rubriko). Odpovedati se pa sme najemna pogodba in sicer

- za slučaj posebnega dogovora v dogovorjenem roku,
- kjer obstoje posebni krajevni predpisi, po teh predpisih, oziroma po krajevni navadi, in
- v vseh drugih slučajih se pa morajo odpovedati zakupi vsaj šest mesecev, letni najemni ali pa taki, ki presegajo letno dobo, vsaj tri mesece, najemni, kojih pogodbeno doba traja dalje nego mesec dnij pa ne dalje kakor jedno leto, vsaj štirinajst dnij, vse druge najemnine pa vsaj osem dnij pred, kakor je vrniti najemni predmet.

Stranka, kateri se je odpovedalo, ima pa pravico v osmih dnevih odpovedi ugovarjati, in sicer pismeno ali pa ustno pred sodiščem samim. Vsled ugovora prične sodišče sodno obravnavo, katera se konča z razsodbo. Pri obravnavi izostalo stranko smatrati je kakor da bi priznala. Ako pa obe stranki izostaneta od obravnave, tedaj se vidi kakor da bi bil odpovedovalec odstopil, in njegova dotična odpoved nima nikake veljave.

Izvensodna odpoved ima pa le tedaj pravno veljavo, ako se je zapisalo o tem notarsko spričevalo ali pa sodni zapisnik, oziroma ako je oni, kateremu se je odpovedalo pismeno, to potrdil.

Da pa dobi izvensodna odpoved neposredno izvršilno veljavo, je treba po verodostojni listini dokazati, da se je odpovedalo in da se je odpoved tudi sprejela. Taka listina je pa zopet le notarsko spričevalo, sodni zapisnik ali pa po dveh pričah potrjena izjava onega, kateremu se je odpovedalo. Na podlagi takih spričal je mogoče pri sodišču izposlovati sodni izgon iz stanovanja.

Iz tega je pa razvidno, da je sodna odpoved vsekako najkrajša pot do izvršitve odpovedi, oziroma da je tudi najbolj po ceni in da se zaradi tega vsakemu priporoča. (Dalje prih.)

Trnkóczyja
ustna voda
steklenica 50 kr.

Trnkóczyja
prašek za zobe
škatljica 30 kr.

kakor tudi

vse medicinično-kirurškične in pharmaceutične preparate, specialitete itd., dietična sredstva, homeopatična zdravila, medicinska mila, parfumerije itd. itd.

priporočajo in razpošiljajo na vse strani 27 (12-2)

lekarniške tvrdke:

Ubald pl. Trnkóczy v Ljubljani na Kranjskem,
Viktor pl. Trnkóczy na Dunaju, Margarethen,
Dr. Oton pl. Trnkóczy na Dunaju, Landstrasse,
Julij pl. Trnkóczy na Dunaju, Josefstadt,
Vendelin pl. Trnkóczy v Gradcu na Štajarskem.

Pošiljatev z obratno pošto.

Priporoča se
Franc Pavšner
krojač
v Ljubljani
Vodnikov trg.

Prej M. Učak **Albert Robida** M. Učak
v Ljubljani, Rožne ulice št. 5

26 (25-3) izvršuje po najnižjih cenah

sobna slikarska dela

v vsakem slogu in ima tudi na blagovoljni ogled veliko zbirko najnovejših vzorcev. — Dela na želji se vzprejemajo ob vsakem času. — Priporoča se posebno za slikanje cerkev in kapel. — Naročajo se dela lahko tudi pismenim potom.

ERNST SPEIL,

mehnik,

Ljubljana, Turjaški trg šte. 1.

(„Katoliški Dom.“)

Zaloga šivalnih strojev in bicikljev po najnižjih cenah iz različnih tovarn.

Najnovejši izumi.

Vsa v to stroko spadajoča dela se točno in solidno in po najnižjih cenah izvršujejo.

Za mnogobrojna naročila se udano priporoča

Ernst Speil,
mehnik.

28 (24-2)